

รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถีตลาดสายหยุด จังหวัดนนทบุรี

เมติญา ไถเหี่ยม*, ศิริญา ปัญญาภาโส, วาสนา ภูเกษมสมบัติ

คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

E-mail: maytiya.t@rmutsb.ac.th*

*ผู้ประสานงานหลัก

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุดริมบาทวิถี จังหวัดนนทบุรี ช่วงสี่แยกถนนพระนั่งเกล้าบนถนนนนทบุรี 1 ไปจนถึงหน้าโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ระยะทางประมาณ 450 เมตร โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของริมบาทวิถีและการใช้พื้นที่สาธารณะ (2) เพื่อจัดประเภทแนวความคิดการวางผัง รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของตลาดสายหยุด (3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุด โดยมีขอบเขตในการเลือกกลุ่มตัวอย่างร้าน 4 รูปแบบ ประเภทร้านขายอาหารสด ร้านขายอาหารปรุงสำเร็จ ร้านขายเสื้อผ้า และร้านขายของเก่ามือสอง มีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ ใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ นำมาบันทึกข้อมูลวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า (1) ตลาดสายหยุดมีลักษณะทางกายภาพถนนรองระดับย่านชุมชน ย่านพาณิชยกรรมในเมือง มีวัฒนธรรมขายของริมบาทวิถีการใช้พื้นที่สาธารณะ รูปแบบตลาดที่เคลื่อนย้ายได้เป็นการใช้พื้นที่ริมบาทวิถีชั่วคราวเป็นบางวันบางเวลา (2) แนวความคิดการวางผังเป็นการปรับตัวพื้นที่ที่มีจำกัด เพื่อประโยชน์ใช้สอยในร้านค้าหาบเร่ มีรูปแบบในการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถี 4 ลักษณะ คือ (2.1) รูปแบบจัดพื้นที่ขายของวางบนพื้นที่ฟุตบาท (2.2) รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของมีอุปกรณ์ยกจากพื้นฟุตบาท อุปกรณ์ลอยตัว หรือพับเก็บ (2.3) รูปแบบรถเข็น หรือรถพ่วงสามล้อเป็นเครื่องยนต์ และ (2.4) รูปแบบจัดพื้นที่แนวตั้งใช้เต็นท์เป็นองค์ประกอบ (3) แนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุดมีตำแหน่งที่ตั้งตลาดริมบาทวิถี และขนาดของทางเดินระหว่างร้านหาบเร่มีความเหมาะสม ควรปรับปรุงพื้นที่จอดรถ การจัดกลุ่มของประเภทร้านหาบเร่ อัตลักษณ์รูปแบบการตั้งร้านริมบาทวิถี พื้นที่จุดถึงขยะ จุดบริการห้องน้ำ จุดสำหรับนั่งพักผ่อน ควรได้รับการปรับปรุง เป็นผลจากข้อจำกัดของพื้นที่บนบาทวิถี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ตลาดสายหยุด จังหวัดนนทบุรี

คำสำคัญ: ตลาด, รูปแบบการจัดพื้นที่, บาทวิถี, ร้านหาบเร่

Format of Organizing Sales Areas Footpath at Saiyud Market, Nonthaburi Province

Maytiya Thaihiam*, Sirinya Punyapasoand, Wasana Pukasamsombus

Faculty of Engineering and Architecture, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: maytiya.t@rmutsb.ac.th*

*Corresponding author

Abstract

This research article is a study of the physical environment footpath at Saiyud Market Nonthaburi Province, From the intersection of Phra Nang Klao Road on Nonthaburi 1 Road to in front of Phra Nang Klao Hospital. Distance approximately 450 meters. Objectives (1) To study the physical environment of the footpath and the use of public space. (2) To categorize the planning concept format of organizing sales areas at SaiYud Market. (3) To propose guidelines for improving the physical environment of SaiYud Market. There is scope for select a sample group of 4 format. fresh food store types, Prepared food store, clothing store and second-hand antique shop. There are two types of data collection: using the method Survey, interview, record data, analysis, find conclusions and suggestions.

The results of the study found that (1) Sai Yud Market has physical characteristics of a secondary road at the community and Commercial area in the city. There is a culture of sales areas footpath using public space. Movable market format It is the temporary use of sales areas footpath on certain days and times. (2) The planning concept is an adaptation of a finite space For utility in hawker shops There are 4 formats for arranging sales areas footpath: (2.1) A format for arranging sales areas on footpath (2.2) A format for arranging sales areas with equipment raised from the footpath, Floating or folding equipment. (2.3) Cart or tricycle trailer form as engine and (2.4) Vertical space layout using tents as a component. (3) Guidelines for improving the physical environment of Sai Yud Market There is a location at footpath market and the size of the walkway between the hawkers is appropriate. The parking area should be improved. Grouping of hawker shop types Identity of sales areas footpath, Trash area, Toilet service, sitting and relaxing area should be improved It is a result of the limitations of the areas footpath . To serve as a guideline for promoting and develop the Sai Yud Market, Nonthaburi Province.

Keywords: Market, Format of Organizing Sales Areas, Footpath, Hawker

บทนำ

“หาบเร่แผงลอย” เป็นอาชีพอิสระประเภทหนึ่งที่คงอยู่มาเป็นเวลานานในประเทศไทยส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่าธุรกิจขนาดย่อม บางครั้งจึงเรียกว่า “ธุรกิจขนาดจิ๋ว” หรือ Micro - enterprise เป็นการค้าซึ่งใช้พื้นที่ข้างทาง เช่น ริมนถนน ตรอก ซอย ทางเท้า เป็นพื้นที่ประกอบการค้า ในบางกรณีจึงเรียกว่า “การค้าข้างทาง” คำว่า “หาบเร่แผงลอย” รวมการค้าสองลักษณะเข้าไว้ด้วยกัน คือ การค้าแบบเร่ขาย การเคลื่อนที่ได้และการค้าบนแผงซึ่งอยู่กับที่ริมบาทวิถี (footpath) (นฤมล นิราทร, 2548)

ปัจจุบันการค้าขายริมบาทวิถีถือเป็นวัฒนธรรมของไทยสืบทอดกันมายาวนาน และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากรูปแบบการค้าดำรงชีวิตและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่นิยมซื้ออาหารที่มีความหลากหลาย สะดวก และราคาถูก บทบาททางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอยมิได้จำกัดอยู่กับการสร้างงาน สร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการพึ่งตนเองของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในทางสังคมจะมีบทบาทในการลดปัญหาสังคม อันเป็นผลจากการลดอัตราการว่างงาน เพราะการประกอบอาชีพอิสระที่ประสบความสำเร็จ ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ เป็นการสร้างทุนทางสังคมและสร้างประชาสังคมด้วย

“ตลาดสายหยุด” เป็นตลาดริมบาทวิถีเก่าแก่ที่สำคัญของชุมชนนนทบุรี ถนนนนทบุรี 1 ตั้งอยู่สี่แยกพระนั่งเกล้า มีหาบเร่แผงลอยริมบาทวิถีในตลาดสายหยุด มีความยาวถึง 450 เมตร มาจากการตั้งของชุมชนที่เป็นตลาดเช้าเปิด ประมาณเวลา 05.00-11.00 น. เข้าของทุกวันเสาร์และอาทิตย์ มีความหลากหลายในรูปแบบของพื้นที่ขายของ พื้นที่บริบทโดยรอบใกล้เคียงแม่น้ำเจ้าพระยา มีประวัติศาสตร์ด้านศาสนสถาน ชุมชนบ้านริมน้ำเก่าแก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิม เป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงรูปแบบอาหารที่มีหลากหลาย มีทางเลือกในการบริโภค สามารถทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในเมืองของการประกอบอาชีพริมบาทวิถี (บนฟุตบาท) ในกรณีศึกษาตลาดสายหยุด จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของริมบาทวิถีและการใช้พื้นที่สาธารณะ
2. เพื่อจัดประเภท แนวคิดการวางผัง รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของตลาดสายหยุด
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุด

นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เสนอแนวทางในการปรับปรุง มีการพิจารณารวบรวมในส่วนที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี เพื่อส่งเสริมรักษาไว้ในส่วนที่มีคุณภาพเชิงลบจะได้นำเสนอเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขต่อไป เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตลาดริมบาทวิถีที่ดีต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ

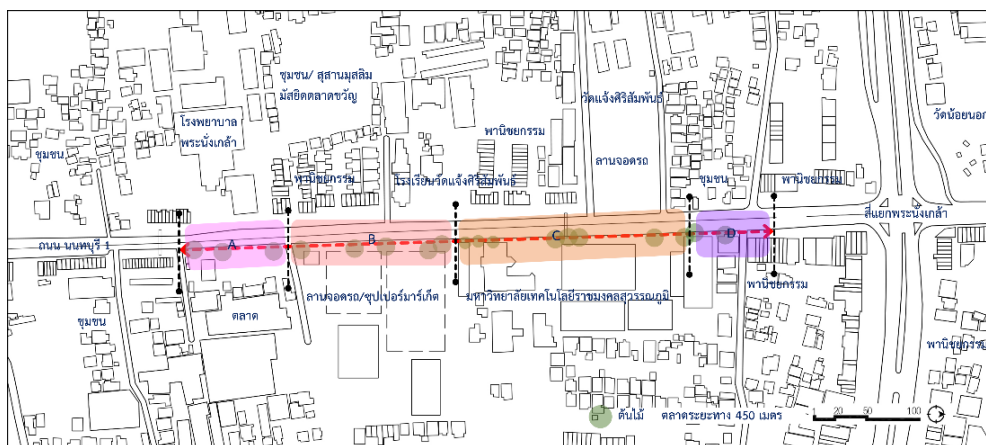
1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ การลงพื้นที่สำรวจ และการสังเกตการณ์ด้านกายภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ภาพถ่าย จดบันทึก รูปแบบการจัดพื้นที่ขาย การจัดกลุ่มพื้นที่ขายของ และลักษณะการวางตำแหน่งของพื้นที่ขายของตลาดสายหยุด ริมบาทวิถีบนถนนนนทบุรี การจัดพื้นที่

สาธารณะ เพื่อการสัญจรร่วมกัน โดยการถ่ายภาพและใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในตลาดสายหยุด ซึ่งพื้นที่ศึกษา แบ่งวันธรรมดาที่ไม่มีตลาด เพื่อให้เห็นความแตกต่างของสภาพพื้นที่ และช่วงเวลาที่ตลาดสายหยุดในการใช้พื้นที่สาธารณะฟุตบอลหรือบาทวิถี เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบพื้นที่ขายของริมบาทวิถี และความสัมพันธ์ระหว่างการสัญจรของผู้ซื้อ รวมไปถึงการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ขายของภายในตลาดสายหยุด

2. ศึกษาข้อมูลพฤติกรรม คำนวณรวบรวมหนังสือและบทความวิจัยจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้องทฤษฎี และงานวิจัยที่ประเด็นการศึกษา ได้แก่ ตลาด พื้นที่สาธารณะ แนวทางในการพัฒนาพื้นที่หาบเร่แผงลอย

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ค้าขาย คนในชุมชน ลูกค้า และเจ้าหน้าที่บริหารจัดการดูแลตลาดสายหยุด เวลา 05.00 น.-12.00 น. เฉพาะในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 05.00 - 12.00 น. ครั้งที่ 1 วันที่ 30 ตุลาคม, 1 กันยายน และครั้งที่ 2 วันที่ 7, 8 กันยายน พ.ศ. 2566 ตัวอย่างจำนวนพื้นที่ขายของ 5 รูปแบบ พื้นที่ A ประเภทขายอาหารสด, พื้นที่ B ประเภทขายอาหารปรุง, พื้นที่ C ประเภทขายเสื้อผ้า, พื้นที่ D ประเภทขายของเก่ามือสอง เป็นการสัมภาษณ์รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

4. ขอบเขตของพื้นที่ กรณีศึกษาตลาดสายหยุด ขอบเขตการเลือกที่ตั้งอยู่ริมบาทวิถี (ฟุตบอล) บนถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เลือกพื้นที่ขายของที่ไม่มีการตั้งร้านต่อเนื่องไปนอชอย แบ่งพื้นที่ขายของตามขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำการศึกษาในรายละเอียด มีการเปิดตลาดริมบาทวิถี เริ่มต้นจากสี่แยกถนนพระนั่งเกล้า เชื่อมกับถนนนนทบุรี 1 ไปจนถึงหน้าโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ระยะทางประมาณ 450 เมตร พื้นที่ขายของช่วงหน้าเซเว่นหน้ามหาชัย-ประตูหลังมหาชัยฯ ประมาณ 40-50 ร้าน พื้นที่ขายของช่วงประตูหลังมหาชัยฯ-ชอยตลาดสินทอง (โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า) ประมาณ 20-30 ร้าน

ภาพที่ 1 ผังบริเวณริมบาทวิถีของถนนนนทบุรี (ตลาดสายหยุด)

ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

กรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในเมือง (Urban Vernacular Architecture) เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสถาปัตยกรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นภาพสะท้อนถึงแต่ละวิถีวัฒนธรรมที่มีให้เห็นในเมือง สังคมหนึ่งๆ โดยเกิดขึ้นจากกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตที่หลากหลายในเมือง ซึ่งมีลักษณะอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเฉพาะตัว

อาหารริมบาทวิถี (Street Food) บาทวิถี (footpath) ในประเทศไทยถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงอาหารประจำพื้นที่ เป็นอาหารที่จำหน่ายตามท้องถนน หน้าตึกแถว หรือย่านการค้า โดยมีรูปลักษณะการจัดจำหน่ายที่แตกต่างไปตามพาหนะ เช่น หาบเร่ โต๊ะ แผงลอย รถเข็น จักรเย็บผ้าไปจนถึงรถยนต์ และถือเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของคนในพื้นที่ (ชัยนันต์ ไชยเสน, 2563)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน องค์ประกอบของภูมิปัญญาชาวบ้าน (วีระ อินพันทัง, 2564) ซึ่งประกอบไปด้วย

1. กิจกรรม หมายถึง การดำรงชีพ การปรับตัว การแก้ปัญหา
2. ความรู้ หมายถึง ความคิด ความสามารถ ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ
3. ประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้ ลองผิดลองถูก
4. สะสม หมายถึง สั่งสม
5. การสืบสาน หมายถึง ถ่ายทอด สืบทอด สืบต่อ
6. การปรับปรุง หมายถึง พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลง ประยุกต์

การใช้ตลาดเป็นพื้นที่สาธารณะ ประเภทเส้นทาง (Linear) โดยแนวคิดของ (Gehl, J., 1987) พื้นที่สาธารณะที่มีรูปร่าง ลักษณะแคบยาวหรือเป็นเส้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องไปสู่วิถีชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมความสัมพันธ์ระหว่างคน กิจกรรม บทบาทที่มีความหมายรวมถึงทางเท้าบาทวิถี (Footpath) ได้จัดไว้สำหรับการเดินและขนานคู่กับถนนเป็นสถานที่ที่เชื้อเชิญให้เกิดกิจกรรมขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้พื้นที่กิจกรรมในสภาพแวดล้อม ในการออกแบบเมืองหรือชุมชน การพิจารณาถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้ใช้สอยมีความจำเป็นที่จะพิจารณาควบคู่กับสภาพทางกายภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบสถานที่ที่รับรองกิจกรรมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gehl, J., 2010) ได้แบ่งผู้คนที่มาใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใช้เป็นกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ ผู้คนที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ 2) ผู้เยี่ยมเยือน กลุ่มลูกค้า ได้แก่ ผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 3) ผู้ที่ผ่านไปมาด้วยการเดินเท้า ได้แก่ ผู้คนที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่ 4) ผู้ที่มาเพื่อนันทนาการ ได้แก่ ผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่เพราะมีพื้นที่สาธารณะที่ดี เพื่อใช้พื้นที่สาธารณะในการพักผ่อนยามว่าง ออกกำลังกาย พื้นที่เล่น เป็นต้น 5) ผู้เยี่ยมเยือนมีกิจกรรม ได้แก่ ผู้มาใช้พื้นที่สาธารณะเฉพาะเมื่อกิจกรรมชั่วคราวที่พิเศษเกิดขึ้น

เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ ประกาศกรุงเทพมหานคร ตามที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบาย เรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ผ่อนผันผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อที่ ๒. ประกาศไม่บังคับใช้ให้ยกเลิก เรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ผ่อนผันกับพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ วิถีชุมชน ย่านพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ข้อที่ ๔.๕ ห้ามจัดแผงค้าในพื้นที่บริเวณ ดังต่อไปนี้

2.1 ป้ายและศาลาที่พักผู้โดยสารรถประจำทางสาธารณะ จุดที่หยุดหรือจอดรถโดยสารสาธารณะและในระยะ 10 เมตร จากจุดดังกล่าว

2.1 ทางขึ้นลงสะพานลอยคนเดินข้าม บริเวณใต้สะพานลอยคนเดินข้าม ทางขึ้นลงรถไฟฟ้า บริเวณใต้สถานีรถไฟขารวมถึงทางเข้าลิฟท์สำหรับผู้พิการ

2.3 ทางเท้าบริเวณข้ามถนนที่มีทางม้าลาย และในระยะ 3 เมตร

2.4 ในระยะ 10 เมตรร่วมทางแยก

2.5 ช่องทางเข้าอาคารที่ประชาชนใช้สอย ในระยะ 5 เมตร

2.6 ห้องสุขาสาธารณะ ในระยะ 3 เมตร

2.7 จุดจ่ายน้ำดับเพลิง ในระยะ 3 เมตร

2.8 บริเวณรอบตู้โทรศัพท์และตู้ไปรษณีย์ ในระยะ 1 เมตร

3. ข้อที่ ๕ รูปแบบ ลักษณะแผงค้าและสิ่งประกอบแผงค้า เช่น รั้ว หลังคาแผงค้า เป็นต้น ต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่นั้น ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ระดับเขต

4. ข้อที่ ๖ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย การได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ของการค้าขายบนทางเท้ากับประโยชน์สาธารณะในการใช้ทางเท้าสัญจรของประชาชนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการใช้พื้นที่สาธารณะของทุกภาคส่วน

วิธีดำเนินการศึกษา

ลงพื้นที่การเก็บข้อมูลสำรวจ ภาพถ่าย บริเวณริมบาทวิถีตลาดสายหยุด วันธรรมดาและวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) ที่มีการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การจัดวางรูปแบบร้านขายเร่ และรูปแบบสิ่งปลูกสร้าง

ภาพที่ 2 พื้นที่ตลาดก่อน-หลัง บริเวณริมบาทวิถีของตลาดสายหยุด บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยฯ

ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

พื้นที่ริมบาทวิถีภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงร้านค้าเดิมที่ตั้งอยู่ริมทางเดินเท้าในวันธรรมดา และหลังจากมีการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถีตลาดสายหยุด ประเภทขายของเก่ามือสอง

ภาพที่ 3 พื้นที่ตลาดก่อน-หลัง บริเวณริมบาทวิถีของตลาดสายหยุด หน้าพาณิชย์กรรม
ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

พื้นที่ริมบาทวิถีภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถีตลาดสายหยุด ประเภทขายของเก่ามือสอง และร้านขายเสื้อผ้า

ภาพที่ 4 พื้นที่ตลาดก่อน-หลัง บริเวณริมบาทวิถีของตลาดสายหยุด มุมสูง
ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

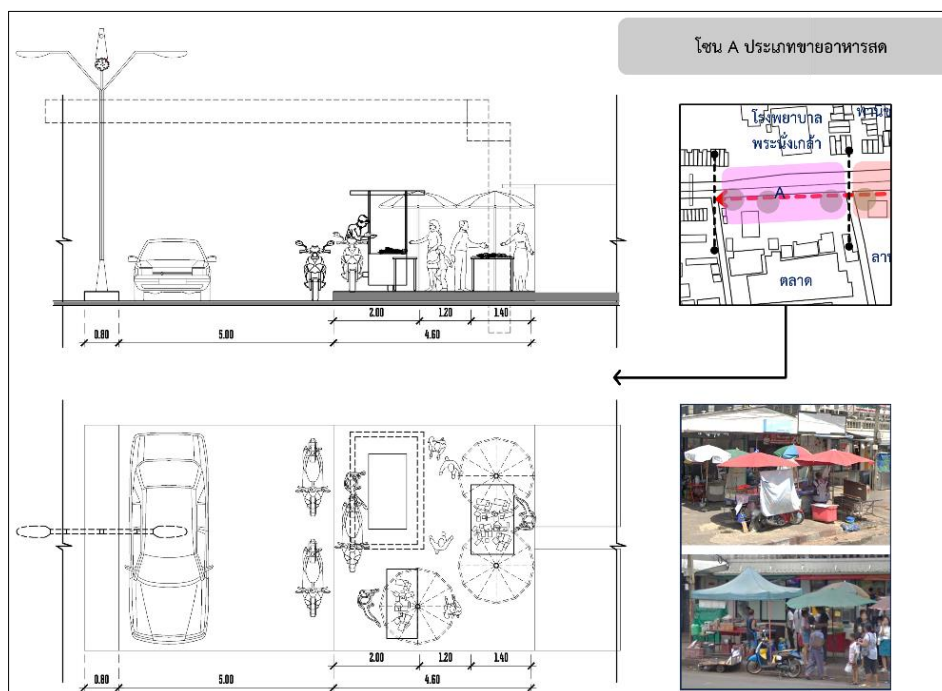

ภาพที่ 5 ภาพพื้นที่ตลาดก่อน-หลัง บริเวณริมบาทวิถีของตลาดสายหยุด

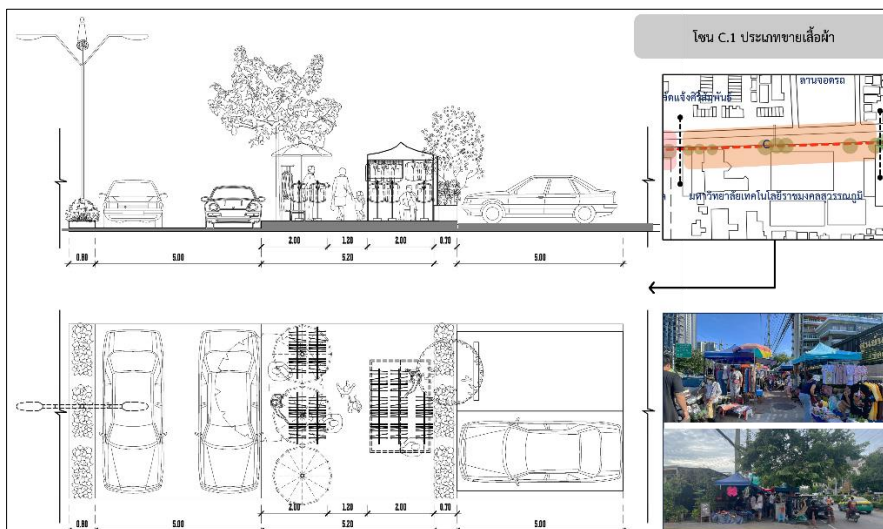
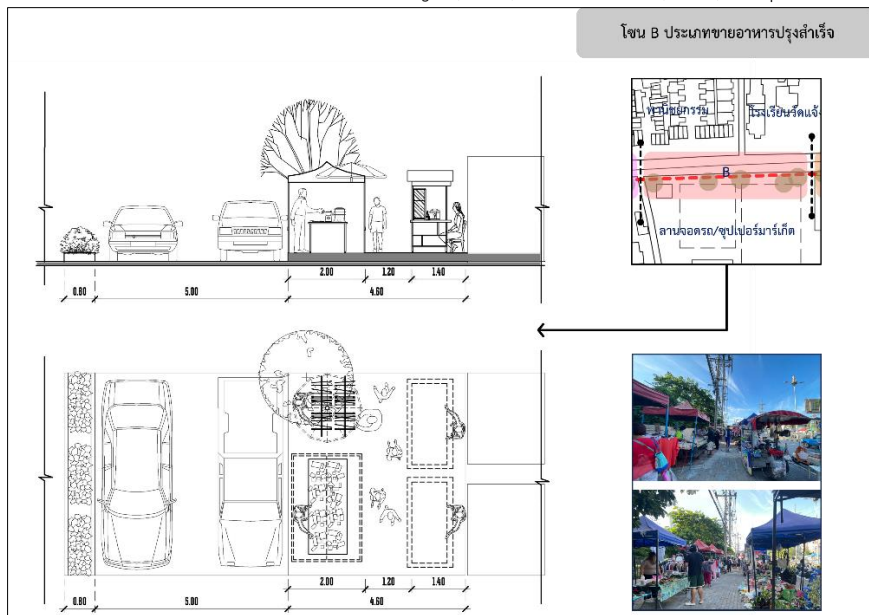
ภาพที่ 6 อุปกรณ์ที่ความจำเป็นต่อการจัดพื้นที่ และเก็บพื้นที่ขายของ
ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

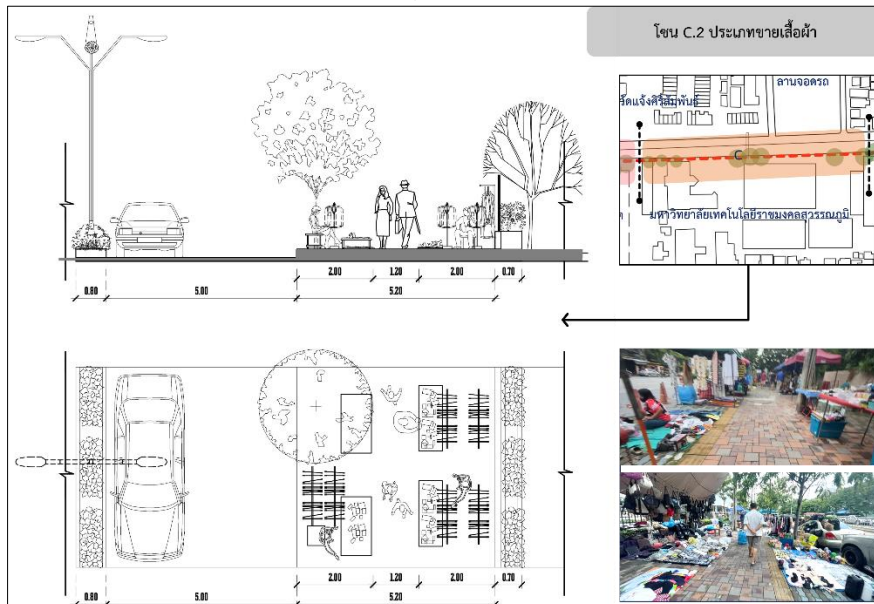
ผลการศึกษา

ภาพที่ 7 แผนผังช่วง A และประเภทขายอาหารสด
ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

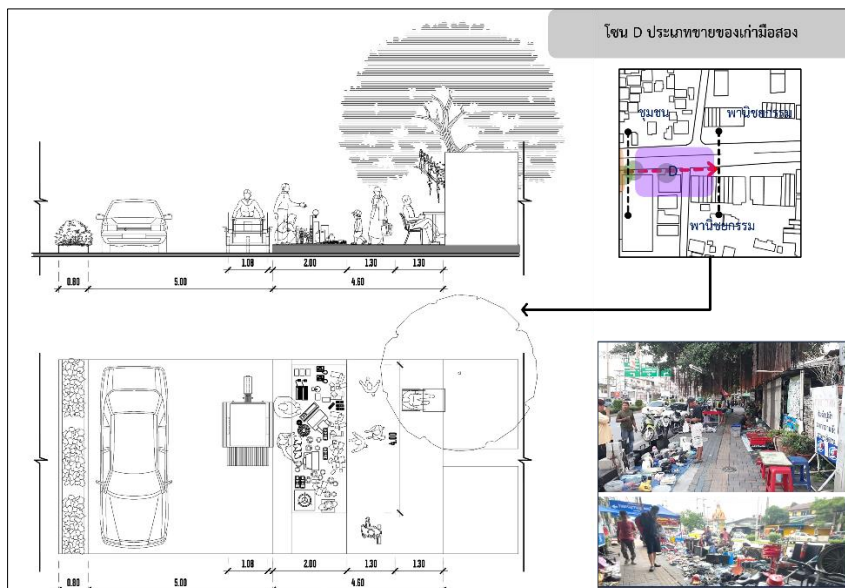
แผนผังช่วง A และประเภทขายอาหารสด รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถีมีขนาดของทางเดินระหว่างร้านหาบเริ่มมีความเหมาะสม

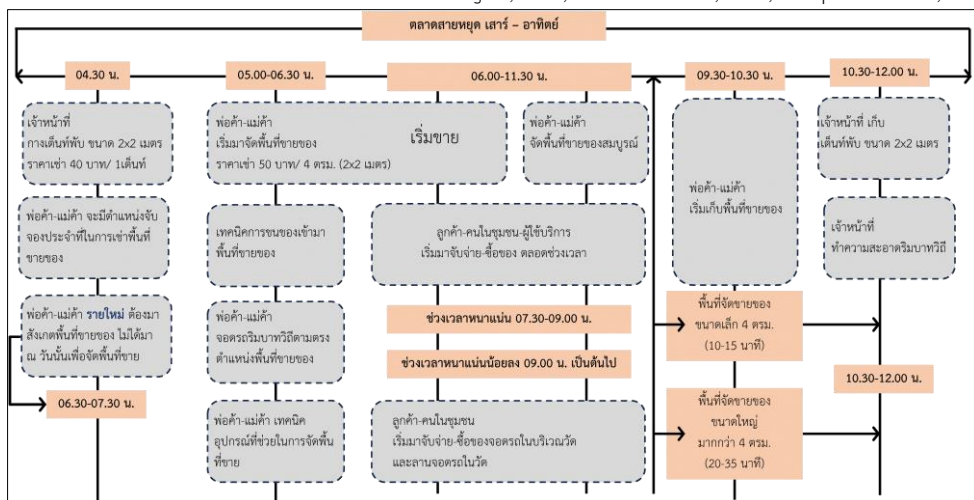
ภาพที่ 10 แผนผังช่วง C.2 และประเภทขายเสื้อผ้า

ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

ภาพที่ 11 แผนผังช่วง D และประเภทขายของเก่ามือสอง

ที่มา: เมติญา ไถเทียม, 2566

ภาพที่ 12 แสดงพฤติกรรมผู้ใช้งานของตลาดสายหยุดวันเสาร์ - อาทิตย์

ที่มา: เมตติญา ไถเหี่ยม, 2566

อภิปรายผล

ตลาดสายหยุด เป็นตลาดชุมชนเมืองที่ได้รับการตอบรับที่ดี อยู่ในใกล้ชุมชนของตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนทบุรี ซึ่งจุดเริ่มต้นเริ่มจากตลาดที่อยู่หน้าโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ขยายตลาดโดยมีโครงการภาครัฐของจังหวัดนทบุรีดูแล จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลและระบบส่วนกลางในการเช่าพื้นที่ขายราคา 50 บาท ขนาด 4 ตรม. บริการกางเต็นท์ให้เช่า 40 บาท การบริหารจัดการตลาดส่วนกลางช่วยดูแลทำความสะอาดริมบาทวิถี (บนฟุตบาท) หลังจากตลาดสายหยุดปิด

ภูมิปัญญาชาวบ้านในเมืองในการปรับตัว ทักษะหลากหลายได้รับการผสมผสานเข้าด้วยกันสู่การจัดพื้นที่ขายของนอกสถานที่ ที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ของรถกระบะ รถจักรยานยนต์ กับความต้องการบรรจุสินค้าให้ได้ปริมาณมาก เพื่อที่จะสร้างรายได้ ทั้งนี้ นอกจากภูมิปัญญาในการจัดวางพื้นที่ใช้สอย คนรุ่นใหม่ที่เห็นถึงความต้องการสินค้าของกลุ่มเป้าหมาย

จากการศึกษาพบว่า สามารถสรุปรูปแบบในการจัดพื้นที่ขายของริมบาทวิถี ซึ่งมีรูปแบบส่วนใหญ่เลือกทำเลที่ตั้ง มี 4 ลักษณะ คือ (1) รูปแบบจัดพื้นที่ขายของวางบนพื้นที่ฟุตบาท (2) รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของมีอุปกรณ์ยกจากพื้นฟุตบาท อุปกรณ์ลอยตัว หรือพับเก็บ (3) รูปแบบรถเข็น หรือรถพ่วงสามล้อเป็นเครื่องยนต์ และ (4) รูปแบบจัดพื้นที่แนวตั้งใช้เต็นท์เป็นองค์ประกอบ ประโยชน์ใช้สอยที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ขายจะประกอบไป คือ (1) พื้นที่จอดรถ (2) พื้นที่วางของขาย (3) พื้นที่นั่งผู้ขาย (4) พื้นที่วางอุปกรณ์ ประเภทขนาดของพื้นที่ คือ 1) พื้นที่จอดรถยนต์ 10-12 ตรม./1 คัน รถจักรยานยนต์และรถพ่วงสามล้อเครื่องยนต์ 3.50-4 ตรม./1 คัน 2) พื้นที่วางของขาย มีขนาดตั้งแต่ 2-16 ตรม. 3) พื้นที่นั่งผู้ขาย 1-2 ที่นั่ง มีขนาด 0.30-0.50 ตรม. 4) พื้นที่วางอุปกรณ์ มีขนาด 0.50-0.70 ตรม. และ 5) พื้นที่กางเต็นท์ 4-16 ตรม. เทคนิคการจัดเก็บของผู้ขายมีพื้นที่ขายของขนาดเล็กกว่า 4 ตรม. ใช้เวลา 10-15 นาที และส่วนพื้นที่ขายของขนาดมากกว่า 5 ตรม. ใช้เวลา 20-35 นาที ผู้ขายใช้พาหนะส่วนตัว รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถสามล้อพ่วง หรือใช้รถประจำทางถึงบริการในถนนนทบุรี

ข้อสังเกตที่เห็นได้ชัด คือ ไม่มีพื้นที่นั่งรับประทานอาหารภายในพื้นที่ขายของประเภทอาหารปรุงสำเร็จ มีรูปแบบซื้อกลับบ้าน ทั้งนี้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมพื้นที่ขายของ การใช้พื้นที่สาธารณะ แนวคิดการวางผัง รูปแบบการจัดพื้นที่ขายของตลาดสายหยุด สภาพแวดล้อมทางกายภาพของริมบาทวิถี ในบริเวณที่ทำการศึกษาดตลาดสายหยุด และส่งผลต่อการศึกษาในด้านภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นในเมือง

แนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุดมีตำแหน่งที่ตั้งตลาดริมบาทวิถี และขนาดของทางเดินระหว่างร้านหาบเริ่มมีความเหมาะสม ควรปรับปรุงพื้นที่จอดรถ เนื่องจากจอดรถริมทางเดินเท้าส่งผลต่อจราจรติดขัด รวมถึงความปลอดภัยเหลือทางเดินรถ 1 ช่องจราจร การจัดกลุ่มของประเภทร้านหาบเรียงมีความกระจัดกระจายทับซ้อน ควรจัดกลุ่มประเภทร้านค้าหาบไว้ เพื่อเข้าใจต่อผู้บริโภค การจัดการบริหารพื้นที่ อัตลักษณ์รูปแบบการตั้งร้านริมบาทวิถี มีป้ายบอกร้านค้า พื้นที่จุดประชาสัมพันธ์ พื้นที่จุดถังขยะ จุดบริการห้องน้ำ จุดสำหรับนั่งพักผ่อน ควรได้รับการปรับปรุงเป็นผลจากข้อจำกัดของพื้นที่บนบาทวิถี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ตลาดสายหยุด จังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดพื้นที่ขายของ จัดการบริหารร้านและวิธีการจัดร้านด้านกายภาพ ปัญหาที่พบ คือ ผู้ค้าขาย ผู้ประกอบการบางรายไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ข้อจำกัดเรื่องเวลา ซึ่งสามารถสำรวจได้ในช่วงเวลาวันเสาร์- อาทิตย์เท่านั้น ข้อเสนอแนะการนำแนวทางไปใช้จากผลการศึกษา

1. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาดสายหยุด

1.1 ปัจจัยด้านที่ตั้ง การสำรวจและโครงสร้างของตลาดริมบาทวิถี เป็นถนนทปรี 1 ซุมชนเก่าแกริมแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านวัฒนธรรมทางศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โครงสร้างทางเดินริมบาทวิถี (ฟุตบาท) ตลอดทั้งสองข้างทาง การผสมผสานรูปแบบการเคลื่อนที่ และสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้หลากหลายรูปแบบ สถานีรถไฟ ารถประจำทางท้องถิ่น เอื้อต่อกลุ่มผู้ใช้งาน แต่ยังพบว่า พื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ ผู้ค้าขายจอดขนานกับฟุตบาทกระทบต่อการจราจรที่ใช้ทางหลักเหลือทางเดินรถ 1 ช่องทางต้องจัดหาพื้นที่เพื่อบริการที่จอดรถของผู้ค้าขาย และผู้ซื้อในบริเวณพื้นที่ของวัด เฉพาะวันที่มีตลาดสายหยุด (เสาร์อาทิตย์) รูปแบบการเดินทางส่วนใหญ่จะใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทางโดยเฉพาะ

1.2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพ ความกว้างฟุตบาท และทางเดินเท้าในถนนถนนทปรี 1 ค่อนข้างมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมกว้าง 4.00-4.50 เมตร การใช้พื้นที่ทางเท้าในการเดิน กว้าง 1.00-1.30 เมตร บางจุดมีช่วงแคบ ต้องปรับปรุงขนาดทางเดินเท้า เพื่อสะดวกต่อการเดินของผู้ใช้งาน ต้องเพิ่มด้านเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตลาดสายหยุด

1.3. ปัจจัยด้านบริหารจัดการ การบริการห้องน้ำจุดบริการไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นย่านพักอาศัย พาณิชยกรรม และมหาวิทยาลัยฯ เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ดังนั้นควรมีจุดบริการห้องน้ำสาธารณะแบบเคลื่อนที่จากหน่วยงานฯ หรือในอุปกรณ์ประดับฟุตบาท ควรจุดนั่งพักสาธารณะหรือจุดบริการประชาสัมพันธ์ในการให้บริการ รวมไปถึงจุดทิ้งขยะควรมีวางเป็นระยะๆ ในการบริการของพื้นที่

เพื่อเป็นการศึกษาเกิดองค์ความรู้ของวิธีในการจัดพื้นที่ขายของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
เสนอรูปแบบและเป็นทางเลือกสำหรับผู้ค้าขายหาบเร่แผงลอยข้อเสนอแนะของผู้วิจัยครั้งต่อไป ทำให้
ทราบถึงวิธีการจัดพื้นที่ขายของด้านกายภาพและวิธีการบริหารจัดการพื้นที่หาบเร่แผงลอย

เอกสารอ้างอิง

- ชัยนันต์ ไชยเสน. (2563). อาหารริมทางภูเก็ต: รูปแบบอาหารริมทางและวิธีสร้างสรรค์เสน่ห์เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดภูเก็ต. *WMS Journal of Management Walailak
University*, 9(2), 120-127.
- นฤมล นิราทร. (2548). *หาบเร่แผงลอยอาหาร: ความสำเร็จและตัวบ่งชี้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วีระ อินพันทัง. (2564). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน :องค์ประกอบภูมิปัญญา*. (เอกสารไม่มีการตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ
พ.ศ. 2563. (2564, 18, กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 47. หน้า 17-23.
- Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings*. Washington: Island Press, ISBN: 978-1597268271.
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Washington, DC: Island Press.